

BIOLOGICAL SCIENCES

ФЛОРИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЛОРИ ЗАПЛАВИ РІЧКИ ГРУНЬ (У МЕЖАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Зубцова Інна Володимирівна

К. б. н, доцент

Череповська Анна Ігорівна

Ващенко Єлизавета Олегівна

Студенти

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Вступ. Посилений антропогенний тиск неминуче призводить до повної чи часткової деградації природних екосистем, зменшення популяцій видів флори, фрагментації фітоценозів, зниження рівня біорізноманіття. Тому найбільш важливою і актуальною проблемою є збереження та відтворення природних екосистем, особливо басейнів річок, які виконують функції регуляторних систем, джерел природних рослинних та енергетичних ресурсів, регенерації повітря, виступають шляхами міграції видів рослин та тварин і тим самим відіграють надзвичайно важливу роль практично для всіх регіонів України.

Для більшості з них сьогодні річкові заплави залишаються єдиними екосистемами з природною та напівприродною рослинністю і тим самим забезпечують підтримання екологічної рівноваги навколишнього середовища і збереження біорізноманіття, що має надзвичайно важливе як біосферне, так і екологічне та економічне значення.

Флористичний опис на території р. Грунь є важливим для збереження біорізноманіття, екологічної оцінки, охорони природи, моніторингу змін та проведення наукових досліджень. Це допомагає зрозуміти різноманіття рослинного світу, встановити уразливі види та розробити стратегії для їхнього

захисту. Річка. Грунь є однією з приток р. Псел, що є осередком збереження рідкісних, лікарських досліджуваних даних території, що робить наше дослідження актуальним.

Мета роботи. Провести флористичний аналіз флори території заплави річки Грунь в межах Сумської області та з'ясувати її структурну організацію.

Матеріали та методи.

У роботі використано польові методи: рекогносцирувальний, детально-маршрутний, метод еколого-ценотичного профілювання. Геоботанічні описи здійснювалися на ділянках різної площі (1–5 м² та 5–10 м²). Виявлення флористичного складу досліджуваної території здійснено шляхом інвентаризації видів під час опису облікових ділянок та експедиційних маршрутів у межах заплави. Для порівняльного аналізу на основі літературних даних складено список флори, який адаптовано до сучасної номенклатур. Обсяг видів і родів та їх латинські назви подано переважно за базою даних The Euro+Med PlantBase. Обсяг родин і порядок їх розташування подано згідно з працею С. Л. Мосякіна. Встановлення особливостей флори здійснено на основі методу структурно-порівняльного аналізу. Обробка матеріалів проводилася із застосуванням програмних пакетів STATISTICA 13.0.

Результати та обговорення. Річка Грунь протікає у межах Сумського та Роменського районів Сумської області та Гадяцькому Полтавської області, права притока Псла (басейн Дніпра). Довж. 85км, пл. бас. 1090 км². Бере початок поблизу с. Павленкове. Долина завширшки до 0,5 км, заплава місцями заболочена і залісена, використовується переважно під с.-г. угіддя. Живлення ґрунтове та атмосферне (переважно снігове). Льодостав триває від грудня до березня.

За результатами проведених польових досліджень на обстежених ділянках заплави р. Грунь у межах Сумської області виявлено 120 видів вищих судинних рослин із 70 родів та 35 родин. Щодо видового складу гідрофільної флори, то вона представлена найбільш поширеними 7 родинами, а саме: Poaceae (12 видів), Potamogetonaceae (9 видів), Asteraceae (10 видів), Cyperaceae

(9 видів), Polygonaceae (8 видів), Ranunculaceae (5 видів), Salicaceae (5 видів).

Зазначені види цих родини становлять 48,3% від загального числа. З родів за числом видів переважають Potamogeton (8 видів), Salix (5 видів), Juncus, Rumex і Carex (по 4 види).

Еколого-ценотична структура флори заплави р. Грунь підтверджує свою біорізноманітність і вказує на те, що в її складі присутні рослини, притаманні лучним, водним, болотним та синантропним місцезростанням.

На досліджуваній території переважають саме відкриті місцезростання і тому найбільш відсоток видів за характеристикою світлолюбності є геліофіти (65 видів). Екологічний спектр по відношенню до вологості серед досліджених видів показує нам домінування ксеромезофітів. Якщо казати про стан ґрунту, то він є досить вологим протягом усього літа, оскільки ґрунтові води залягають не досить глибоко.

Географічний аналіз є також необхідною складовою нашого дослідження. Це дає змогу встановити особливості поширення видів та з'ясувати історію формування флори, а також здійснити прогноз напрямків наступної трансформації. Сумська область розташована у межах двох природно-кліматичних зонах – Полісся та Лісостеп. У геоструктурному відношенні регіон знаходиться в межах Дніпровсько-Донецького артезіанського басейну. Отже, географічний аналіз вияв, що в даному зональному спектрі груп ареалів переважають види температурно-меридіональної хорологічної групи. Якщо казати про регіональний спектр, то переважаючими будуть євразійські види.

Порівняльний аналіз різних участків р. Грунь дозволяє оцінити рослинність, яка зростає у воді та зокрема на березі річки, визначити її унікальні особливості.

Отже, нами досліджено, що склад рослинності, який залежить від водного середовища, в певній мірі впливає на екологічний стан затопленої території та навколишньої області річкової долини. Навіть на невеликих ділянках річки спостерігається значна різноманітність видів рослин.

Висновки. Результати флористичного аналізу показали, що в гідроекосистемі річки Грунь виявлено 120 видів вищих судинних рослин які відносяться до 70 родів та 35 родин. Порівняння ділянок вивченої території дозволило виокремити природні зони та оцінити рівень змін, що відбуваються у рослинному покриві. Також під час досліджень було виявлено місцезростання 5 рідкісних видів. Подальші дослідження заплави р. Грунь матимуть неабияку актуальність у подальшому розвитку комплексних флористичних досліджень та розробки оптимальних стратегій збереження рідкісних і характерних видів рослин та їхніх угруповань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Визначник рослин України: учбовий посібник / Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР, А. І. Барбарич, Є. М. Брадiс, О. Д. Вісюлін, М. І. Котов та ін.; Редкол.: відп. ред. Д. К. Зеров. вид. друге, виправлене і доповнене. Київ : Урожай, 1965. 875 с.
2. Гончаренко В. І. Лучна рослинність північно-східної частини Лівобережного Лісостепу України. *Ukrainian Botanical Journal*. 2000. 57, №6. С.669 - 676
3. Гончаренко В. І. Флористична різноманітність Сумського геоботанічного округу. *Ukrainian Botanical Journal*. 2001. 58, №5. С. 595-603.
4. Гончаренко В. І. Ценотичне різноманіття трав'янистого типу рослинності Сумського геоботанічного округу. *Український фітоценточний збірник*. 2000. Т. 1, №16. С. 117-131.
5. Gilvear, D.J., Spray, C.J., & Casas-Mulet, R. River rehabilitation for the delivery of multiple ecosystem services at the river network scale. *J. Environ. Manage*. 2013. №126. P. 30–43. doi: 10.1016/j.jenvman.2013.03.026.